ಅರ್ಧನೇಮಿ ಪುರಾಣ

ಕಥಾಸಾರ, ವಸ್ತು ವಿಮರ್ಶೆ

ಡಾ. ಟಿ.ವಿ. ವೆಂಕಟಾಚಲ ಶಾಸ್ತ್ರೀ

ಅರಿಕೆ

ಕನ್ನಡ ನೇಮಿನಾಥ ಪುರಾಣಗಳ ತುಲನಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಈಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ದಶಕಗಳ ಹಿಂದೆ (೧೯೬೫-೭೦) ನಾನು ಕೈಕೊಂಡ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಥಾಗತಿಯ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಲೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ನೇಮಿಚರಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಬೇಕಾದ ಕೆಲವನ್ನು ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅವುಗಳ ಗದ್ಯಾನುವಾದವನ್ನು ಮಾಡಿಟ್ಟುಕೊಂಡೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಹರಿವಂಶ ಪುರಾಣದ (೭೮೩) ಸಂಗ್ರಹಾನುವಾದ ಹೊಂಬುಜದ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಾಂತಕೀರ್ತಿ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ಮೂಲಕ ೧೯೮೭ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಕರ್ಣಪಾರ್ಯನ ನೇಮಿನಾಥ ಪುರಾಣದ ಕಥಾಸಾರ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ಶ್ರೀಕ್ಷೇತ್ರ ಜೈನಮಠ ಎಸ್.ಡಿ.ಜೆ.ಎಂ.ಐ. ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿಯ ಮೂಲಕ ಚಂದ್ರಗಿರಿ-ಚಿಕ್ಕಬೆಟ್ಟ ಮಹೋತ್ಸವದ ಸವಿನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಈಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳ ಮೊದಲಷ್ಟೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ (ಏಪ್ರಿಲ್ ೨೦೦೧).

ಸು. ೩೫ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಕರ್ಣಪಾರ್ಯನ ಕೃತಿಯ ಕಥಾಸಾರವನ್ನೂ ನೇಮಿಚಂದ್ರನ ಕೃತಿಯ ಕಥಾಸಾರವನ್ನೂ ಒಂದರ ಬಳಿಕ ಇನ್ನೊಂದರ ಹಾಗೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದೆ. ನೇಮಿಚಂದ್ರನ ಕೃತಿಯ ಕಥಾಸಾರದ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸಿದ ಮೂಲ ಶ್ರೀ ಬಿ.ಎಸ್. ಸಣ್ಣಯ್ಯನವರ ಸಂಪಾದಿತ ಕೃತಿ. ಈಚೆಗೆ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕನ್ನಡ ಎಂ.ಎ. ಪದವಿ ವಿಶೇಷಕವಿಯಾಗಿ ನೇಮಿಚಂದ್ರನನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದಾಗ ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಒಂದು ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಸಿದ್ಧಪಾಠಗಳನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿತು. ಆಗ ಆ ಕಥಾಸಾರವನ್ನು ವಿಮರ್ಶೆಯ ಕೆಲವು ಪಾಠಗಳೊಡನೆ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಅವಕಾಶ ಒದಗಿತು. ಆ ಉಪಕಾರಕ್ಕೆ ನಾನು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ಚಿರಋಣಿ.

ಇದಾಗಿಯೂ ಬಹುಕಾಲವಾಯಿತು. ಈಗ ಆ ಮುದ್ರಿತ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ಪೀಠಿಕೆ ಅಭ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೂ ಓದುಗರಿಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುವಂತೆ ಆಸಕ್ತರ ಅವಗಾಹನೆಗೆ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪುಸ್ತಕರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಟನೆ ಸಾಧ್ಯವಾದುದು ದ ಮಲೆಯೂರು ಶ್ರೀಕ್ಷೇತ್ರ ಕನಕಗಿರಿ ಜೈನಮಠದ ಸ್ವಸ್ತಿಶ್ರೀ ಭುವನಕೀರ್ತಿ ಭಟ್ಟಾರಕ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ರರಾಗಿ ಒದಗಿ ಸಹಕರಿಸಿದವರು ಮಿತ್ರರಾದ ಪಂಡಿತ ನಾಗರಾಜಯ್ಯನವರು. ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರಿಗೂ ಪಂಡಿತ ಪ. ನಾಗರಾಜಯ್ಯನವರಿಗೂ ನಾನು ಬಹುವಾಗಿ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ಕಥಾಸಾಗರ ಸಿದ್ಧವಾದುದು ದಶಕಗಳ ಹಿಂದೆ ; ಈವರೆಗೆ 'ಅರ್ಧನೇಮಿ ಪುರಾಣ'ದ ಮೂರು ಪರಿಷ್ಕರಣಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದರೂ ಗ್ರಂಥಪಾಠದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಡೆ ಅಶುದ್ಧಗಳೂ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೂ ಇವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಹೊಸಗನ್ನಡ ಕಥಾಸಾರದಲ್ಲಿಯೂ ನ್ಯೂನಾತಿರೇಕಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಉಳಿದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ವಿಷಾದವಿದೆ. ಮೊದಲ ಸಲ 'ಅರ್ಧನೇಮಿ ಪುರಾಣದ' ಕಥಾವಿಸ್ತಾರವು ಹೊಸಗನ್ನಡ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಕೃತಿಗೊಂಡಿರುವುದೇ ಒಂದು ಸಮಾಧಾನದ ವಿಷಯವೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ.

ಈ ಕಥಾಸಾರದಲ್ಲಿ ಮೂಲಕಾವ್ಯದ ಭಾಷೆಯನ್ನು, ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಸಮಾಸಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ; ಅದೇ ಪ್ರೌಢಿಮೆ ಗಾಂಭೀರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿಸಿರುವುದು ಅನೇಕ ಕಡೆ ವಾಚಕರ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವಿಶದತೆಗೆ ತೊಂದರೆಯೇನಿಲ್ಲ.

ಮುದ್ರಣಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸೊಗಸಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿರುವ ಮೈಸೂರಿನ ಉದಯರವಿ ಮುದ್ರಣಾಲಯದ ಮಿತ್ರರಾದ ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯತೀರ್ಥ ಅವರಿಗೆ ಮುದ್ರಣದ ಕರಡಚ್ಚುಗಳನ್ನು ಓದುವುದರಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರ ನೀಡಿದ ನನ್ನ ಪತ್ನಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ.

ಮೈಸೂರು — ಟಿ. ವೆಂಕಟಾಚಲ ಶಾಸ್ತ್ರೀ

೨೯.೧೨.೨೦೦೧

ಆಶೀರ್ವಚನ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಸ್ತೃತ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಡಾ. ಟಿ.ವೆಂಕಟಾಚಲ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಅಗ್ರಗಣ್ಯರು , ಮಾನ್ಯರು ಶ್ರೀಯುತರು ಹೈದರಾಬಾದಿನ ಉಸ್ಮಾನಿಯಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿದ್ದು , ಅನಂತರ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಪ್ರವಾಚಕರಾಗಿ, ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ, ಸಂಸ್ಥೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ನಿವೃತ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಬಹುಕಾಲ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಕನ್ನಡ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು ಸಂಪಾದಕ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಪರಿಷ್ಕೃತ ಆವೃತ್ತಿಯ ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿರುವ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿಯೂ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಇವರಿಗೆ ನೂರಾರು ಸಂಶೋಧನ ಲೇಖನಗಳನ್ನೂ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಸಹಕರ್ತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಎಪ್ಪತ್ತು ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿರುವ ವೆಂಕಟಾಚಲ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ವ್ಯಾಕರಣ ಛಂದಸ್ಸು ಅಲಂಕಾರ ಗ್ರಂಥಸಂಪಾದನೆ ನಿಘಂಟುರಚನೆ ಸಾಹಿತ್ಯಚರಿತ್ರೆ ಈ ಕೆಲವು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವ್ಯವಸಾಯ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವು ಅವರ ಒಲವಿನ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.

ಹಳಗನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಜೈನಸಾಹಿತ್ಯ ಈ ಎರಡು ಮುಖಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಒಳ್ಳೆಯ ವಿಶೇಷಜ್ಞತೆ ಗಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪಂಪ ಕವಿಯ 'ಆದಿಪುರಾಣ (ಸಂ.) ಕೇಶಿರಾಜನ 'ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ (ಸಂ.) ಮತ್ತು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ 'ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳು ಕಂಡ ಗೊಮ್ಮಟೇಶ್ವರ, 'ಪಂಪ' 'ಚಾಮುಂಡರಾಯ' ಜೈನ ಭಾಗವತ ಭಾರತಗಳು : ಒಂದು ಸಮೀಕ್ಷೆ ,ಹರಿವಂಶಪುರಾಣಸಾರ ಈ ಕೆಲವು ಜೈನಪರವಾದ ಕೃತಿಗಳಿಂದಲೂ ತಮ್ಮ 'ಕನ್ನಡ ನೇಮಿನಾಥ ಪುರಾಣಗಳ ತೌಲನಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಎಂಬ ಪಿ.ಎಚ್.ಡಿ. ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದಿಂದಲೂ ಅವರು ತಮಗೆ ಜೈನಧರ್ಮ ಜೈನಸಾಹಿತ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೀತಿ ಗೌರವಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯಸೇವೆಗೆ ಒಪ್ಪುವಂತೆ ವಿವಿಧ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಂದಲೂ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದಿಂದಲೂ ಹಲವು ಬಹುಮಾನಗಳನ್ನೂ ಸನ್ಮಾನಗಳನ್ನೂ ಗಳಿಸಿದ್ದಾರೆ; ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ಶ್ರೀ ಗೊಮ್ಮಟೇಶ್ವರ ವಿದ್ಯಾಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪುರಸ್ಕೃತರೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ, ನಮ್ಮ ಶ್ರೀಕ್ಷೇತ್ರದ ಕನಕಗಿರಿ ಪ್ರಕಾಶನದಿಂದ ಹೊರಬರುತ್ತಿರುವ 'ಅರ್ಧನೇಮಿ ಪುರಾಣ : ಕಥಾಸಾರ, ವಸ್ತುವಿಮರ್ಶೆ' ಎಂಬ ಅವರ ಗ್ರಂಥ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತುಂಬ ಸಂತೃಪ್ತಿ ಸಂತೋಷಗಳನ್ನು ನೀಡಿದೆ ; ೧೨ ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅಂತ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳರ ಹಿಡುವಳಿ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿದ್ದ ನೇಮಿನಾಥಪುರಾಣವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ನೇಮಿಚಂದ್ರ ಕವಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಬ್ಬ ಪ್ರತಿಭಾವಂತ ಕವಿ. ದುರ್ದೈವದಿಂದ ಆತನ ಈ ಜಿನಪುರಾಣ ಅಸಮಗ್ರವಾಗಿ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿದ್ದರೂ ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ರಸಘಟ್ಟಗಳಿಂದಲೇ ಅದು ಒಂದು ಕೃತಿರತ್ನವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಕಂಸವಧೆಯ ಭಾಗವಂತೂ ಅಪೂರ್ವವಾದುದು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಈ ಜಿನಪುರಾಣ ಕಥಾಸಾರವನ್ನೂ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸಿ ಭವ್ಯಜನರ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಅಭಿನಂದನೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ, ಶುಭವನ್ನು ಹಾರೈಸುತ್ತೇವೆ.

ಚಿತ್ರಭಾನು ಸಂ. ಚೈತ್ರಶುದ್ಧ ಪಾಡ್ಯ — ಸ್ವಸ್ತಿಶ್ರೀ ಭುವನಕೀರ್ತಿ ಭಟ್ಟಾರಕ ಸ್ವಾಮೀಜಿ

ಯುಗಾದಿ : ೧೩-೩-೨೦೦೨ — ಶ್ರೀಕ್ಷೇತ್ರ ಕನಕಗಿರಿ

ಪೀಠಿಕೆ

ನೇಮಿಚಂದ್ರ ಕವಿಯ ಇತಿವೃತ್ತ

'ಲೀಲಾವತೀ ಪ್ರಬಂಧ' ಎಂಬ ಶೃಂಗಾರಕಾವ್ಯದ ಕರ್ತೃವಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವ ನೇಮಿಚಂದ್ರ ಕವಿಯ ಇನ್ನೊಂದು ಕೃತಿ 'ನೇಮಿನಾಥ ಪುರಾಣ'. ಕನ್ನಡ ಜೈನ ಕವಿಮಾರ್ಗದಂತಿರುವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ಒಂದು ಲೌಕಿಕ ಗ್ರಂಥ; ಎರಡನೆಯದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಗ್ರಂಥ. ಈ ಕವಿಯ ಕಾವ್ಯಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಜನ್ನ, ಇಮ್ಮಡಿ ಗುಣವರ್ಮ, ಪಾರ್ಶ್ವಪಂಡಿತ, ಕಮಲಭವ, ಬಾಹುಬಲಿ ಪಂಡಿತ, ಮಧುರ, ಮಂಗರಸ ಮೊದಲಾದವರು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕೀರ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಕೊಂಡಾಟದ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ನೇಮಿಜನ್ಮ ಪರಿವರ್ತಿ ಕರ್ಣಾಟ ಕೃತಿಗೆ ಸೀಮಾಪುರುಷರ್ ಎಂಬ ಮಧುರ ಕವಿಯ ದರ್ಪ, ಕೊಂಡಕುಂದಾಚಾರ್ಯ, ನಾಥಪುರಾಣ ಉಕ್ತಿ ಸ್ಮರಣೀಯವಾದದ್ದು. ಕವಿಯ ಹಿರಿತನಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಸಾಕ್ಷ್ಯ ಅದು.

ನೇಮಿಚಂದ್ರನು ತನ್ನ ತಾಯಿ ತಂದೆಗಳ ಹೆಸರನ್ನಾಗಲಿ ಕುಲಗೋತ್ರಗಳ ವಿವರವನ್ನಾಗಲಿ ಗುರುವಿನ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನಾಗಲಿ ತನ್ನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ತನಗೆ ಹಿಂದಿದ್ದ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರ ಹೆಸರನ್ನೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಶ್ರೇಷ್ಠರೂ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರೂ ಆಗಿ ಖ್ಯಾತರಾಗಿದ್ದ ಸಮಂತಭದ್ರ, ಅಕಳಂಕದೇವ ಮತ್ತು ಪೂಜ್ಯಪಾದರನ್ನು 'ಲೀಲಾವತಿ'ಯಲ್ಲಿಯೂ ಇವರನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಗೃಧ್ರಪಿಂಛಾಚಾರ್ಯ, ಕೊಂಡಕುಂದಾಚಾರ್ಯ, ಕವಿಪರಮೇಷ್ಠಿ, ಜಿನಸೇನ, ವೀರಸೇನ, ಗುಣಭದ್ರ, ಪುಷ್ಪದಂತ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು 'ನೇಮಿನಾಥ ಪುರಾಣ'ದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. 'ಲೀಲಾವತಿ'ಯ ಅಂತ್ಯಭಾಗದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣದೇವ–ಚಂದ್ರಲದೇವಿಯರೆಂಬ ಅಥವಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರ-ಚಂದ್ರಿಕಾದೇವಿಯರೆಂಬ ರಾಜದಂಪತಿಗಳ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕವೀಶ್ವರನಾಗಿದ್ದನೆಂದೂ 'ನೇಮಿನಾಥ ಪುರಾಣ'ದ ಆಶ್ವಾಸಾಂತ್ಯ ಗದ್ಯಭಾಗದಿಂದ ಶ್ರೀಮತ್ಪ್ರತಾಪಚಕ್ರವರ್ತಿ ವೀರಬಲ್ಲಾಳದೇವನ ಮಹಾಪ್ರಧಾನನಾದ ಸಚಿವ ಪದ್ಮನಾಭನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಆ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿದನೆಂದೂ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಈ ಚರಿತ್ರೆಯು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಕಾಲ ದೇಶ ವೃತ್ತಾಂತಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನೇಮಿಚಂದ್ರ ಕವಿಯ ಕಾಲ ದೇಶ ವೃತ್ತಾಂತಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.

ನೇಮಿಚಂದ್ರನಿಗೆ ಕವಿರಾಜಮಲ್ಲ, ಕಲಾಕಾಂತ, ಸುಕರಶೇಖರ, ಕವಿಪಳ, ಶೃಂಗಾರಕಾರಾಗೃಹ, ಕವಿರಾಜಕುಂಜರ, ಚತುರ್ಭಾಷಾಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ಹಲವು

೧. ನೇಮಿನಾಥ ಪುರಾಣದ ೧. ೪೨-೪೪ ರಲ್ಲಿಯೂ ೬-೩೮, ೩೯ರಲ್ಲಿಯೂ ಈತನ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸಿದೆ. ೧-೪೩ ಪದ್ಯ 'ಲೀಲಾವತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ (೧-೯೫) ಆದರೆ ' ಪದ್ಮನಾಭಪ್ರದಾನಂ ಎಂಬೆಡೆಗೆ 'ಪ್ರಿಯ ಮಿತ್ರಾಮೋದಂ ಎನ್ನುವ ಮಾತಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಕಂದರ್ಪದೇವನಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ಬಳಸಿದೆ.

ಬಿರುದಗಳಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ೨ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 'ಕವಿರಾಜಕುಂಜರ ಎಂಬುದು ' ಲೀಲಾವತಿಯ ಆಶ್ವಾಸಾಂತ್ಯಗದ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಚತುರ್ಭಾಷಾಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿ ಎಂಬುದು 'ನೇಮಿನಾಥ ಪುರಾಣದ ಆಶ್ವಾಸಾಂತ್ಯ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ತಪ್ಪದೆ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಗೊಳ್ಳುವ ಕಾರಣ, ಇವು ಕವಿಯ ಅಧಿಕೃತವಾದ ಅಥವಾ ಅತಿಮೆಚ್ಚಿಕೆಯ ಬಿರುದಗಳಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದ. ಉಳಿದವು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ವಾರೋಪಿತವಾದವೇ ಇರಬೇಕು.

ನೇಮಿಚಂದ್ರನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಾಕೃತಾದಿ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪಂಡಿತನಾಗಿದ್ದಂತೆ ' ಚತುರ್ಭಾಷಾಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿ ಎಂಬ ಆತನ ಬಿರುದು ಮೂಲಕವಾಗಿ ನಾವು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಆತನ ಎರಡು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವರಚಿತ ಬರೆದುದಾದ ನಾನಾ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಕೃತ ಪದ್ಯಗಳು ಕೆಲವು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿವೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮೊಳಹಾರುವ ಲೌಕಿಕ ಕಥಾಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಾಟಕ ಕಾದಂಬರಿಯೆಂದು ಹೆಸರಾದ ನೇಮಿಚಂದ್ರನ ಲೀಲಾವತಿಯೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದದ್ದು ೫ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಕಥಾವಸ್ತು ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸುಬಂಧುವಿನ ವಾಸವದತ್ತೆಯನ್ನೂ 'ಬಾಣಾಸುರಾಖ್ಯಾನ 'ಸ್ವಪ್ನವಾಸವದತ್ತ 'ಕಾದಂಬರಿ, ವಿಕ್ರಮೋರ್ವಶೀಯ ಇವನ್ನೂ ರಾಜಶೇಖರನ 'ಕರ್ಪೂರಮಂಜರಿಯನ್ನೂ ಕವಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸುಮಾರು ೮೦೦ರಲ್ಲಿದ್ದ ಕೋಊಹಲ (ಕೌತೂಹಲ) ನೆಂಬ ಕವಿ

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರೀಪ್ರಾಕೃತದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ 'ಲೀಲಾವಈ (ಲೀಲಾವತಿ) ಎಂಬ ಕಥಾಕಾವ್ಯವನ್ನು ಕೂಡ ಕಿಲವಟ್ಟಿಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರಬಹುದು ಎನ್ನುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಇದೆ.೭ ' ಪಂಪಭಾರತ ಗದಾಯುದ್ಧಗಳಂತೆಯೇ ಈ ಗ್ರಂಥವೂ ಕಿಲವಟ್ಟಿಗೆ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸಾಕ್ಷ್ಯವಿದು ಸಕಾರಣವಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಪ್ರಕಾರ ಕಾವ್ಯದ ಕಂದರ್ಪದೇವ ಲೀಲಾವತಿಯರಿಗೂ ಚರಿತ್ರೆಯ ಸೌಂದತ್ತಿಯ ರಟ್ಟರಾಜ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವ ೧ ಚಂದಲದೇವಿಯರಿಗೂ ಕವಿ ಅಭೇದಭಾವವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಾನೆ.೮ ಒಂದೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದುದಾಗಿ ಕವಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ (೧೪-೧೪೪)

೨. ಇಂಥ ಹಲವು ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ ಇಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರತಿನಾಯಕವಾಗಿ ಆರೋಪಿಸುವುದು ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ.

೩. 'ಲೀಲಾವತಿ ೭-೫೯ ; ೮-೪೬ವ., ೪೯ ವ, ೫೮,೯೭,೧೦೨ವ., ; ೯-೨೭ವ, ೫೬, ೫೭,೫೯.ನೇಮಿನಾಥ ಪುರಾಣ ೨-೨೦ ; ೬-೧೪ವ. ೩೮, ೭೦ವ.

೪. 'ಲೀಲಾವತಿ ೪-೯೧, ೯-೫೮ ; 'ನೇಮಿನಾಥ ಪುರಾಣ ೬-೩೯.

೫. ಗುಣವರ್ಮನ ಶೂದ್ರಕ ನಾಗವರ್ಮನ (೯೯೦) 'ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾದಂಬರಿ ನೇಮಿಚಂದ್ರನ (೧೧೯೦) 'ಲೀಲಾವತಿ ದೇವಕವಿಯ (೧೨೦೦) 'ಕುಸುಮಾವಳಿ ಚೌಂಡರಾಜನ (೧೩೦೦) ಅಭಿನವ ದಶಕುಮಾರಚರಿತೆ ಇವು ಒಂದು ಗುಂಪಿನ ರಚನೆಗಳು ಲೌಕಿಕ ಕಥಾಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತವೆ.

೬. 'ಲೀಲಾವತಿ ಪ್ರಬಂಧಂ (೧೮೯೮) , ಟೀಕೆ !! ಕವಿಚರಿತೆ ಸಂ ೧, ೧೯೬೧, ಪು . ೨೯೧ ; ಎಂ.ಆರ್ . ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ ; ನೇಮಿಚಂದ್ರನ 'ಲೀಲಾವತಿ (ಕಥಾವಸ್ತು) ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ ಪತ್ರಿಕೆ ೧೦-೪-, ಪು . ೨೫೭-೮ ; ರಂ. ಶ್ರೀ ಮುಗಳಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ (೧೯೬೪) ಪು . ೧೯೮.

೭. **A. N.Upadhyae ; Lilavai of Kouhala (1949) Intr. Pp. 38-39**

೮. **M.Govinda Rao ; Kannada Literature and the Ratta Kings, A.O.R. Madras 11-1, 2;1954**

ಕ ಮಿಯ ಇನ್ನೊಂದು ಕೃತಿ 'ನೇ ಮಿನಾಥ ಪು ರಾಣ ವಾಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಧನೇಮಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಾಗಿದೆ. 'ಜಿನ ಕ ಥೆಯೊಳ್ ಸಂದಿಸಿ ವ ಸು ದೇ ವಾಚ್ಯು ತ ಕ ಯದುಪ್ರರು ಕ ಥೆಗಳ ನಿತು ವಂ ಮಿ ಚೆ ಮಿ...' ಎಂಬ ದು ಕ ಮಿಯ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ (೧-೪೦) ೨೨ ನೆಯ ತೀರ್ಥಂಕರನಾದ ನೇಮಿನಾಥನ ಕ ಥೆಯ ೂ ಅದರೊಡನೆ ಹೆಣೆದು ಕೊಂಡು ಬರು ವ ಹ ರಿವಂಶ ಕುರು ವಂಶ ದವರ ಕ ಥೆಯ ೂ ಕ ೂಡಿ ಈ ಗ್ರಂಥದ ವಸ್ತುವಗಿದೆ. ಆದರೆ ದು ರ್ದೈವ ಕರಣದಿಂದಲ ೂ ಏನೋ ಈ ಪು ರಾಣವು ಕಂಸವಧೆಯಿಂದ ಮು ಗಿಯು ವ ಲ್ಲಿಯ ಅಶ್ವಾ ಸದ ವರೆಗೆ ಮಾ ತ್ರ ಬಂದು ನಿತು ಹೆ ೂಗಿದೆ. ಕ ವಿ ಬರೆದದ್ದು ಇಷ್ಟು ಮಾ ತ್ರ ವೇ ಇರ ಬಹು ದ. ಮ ಂಗರಸ ಕವಿ (೧೫೦೮) ನೇ ಮಿ ಚಂದ್ರನನ್ನು 'ಅಂಗಿಕ ನೇ ಮಿ ಎಂದು ಸ್ಮರಿಸಿರು ವು ದ (೧-೨೭) ಆ ಅನು ಮಾ ನವನ್ನು ಬಲ ಪಡಿಸು ತ್ತ ದೆ 'ಅಸ ಪ ಗ್ರ ವಾಗಿ ಪು ರಾಣವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ನೇ ಮಿ ಚಂದ್ರ ಕ ವಿ ಎಂಬ ದು ಮ ಂಗರಸ ನ ಮ ತ ವ ಆಶಯ ವಾಗಿರ ಬಹು ದ. ಅಸ ಪ ಗ್ರ ವಾದ ಅಥ ವಾ ಅಂಸಂಪೂ ರ್ಣ ವಾದ ನೇಮಿ ಪು ರಾಣ ಎಂಬ ದನ್ನು ಅದು ನೇರ 'ಅರ್ಧನೇ ಮಿ ಪು ರಾಣ ಎಂಬ ದಾಗಿ ರ ೂಢಿಯಲ್ಲಿ ಕ ರೆಯ ಲಾ ಗಿದೆ ರೆಂದು ತೋ ರು ತ್ತ ದೆ ಇತ ರ ಕವಿಗ ಳ ನೇ ಮಿನಾಥ ಪು ರಾಣ ಗಳಿಂದ ನೇ ಮಿ ಚಂದ್ರನ ನೇ ಮಿ ನಾಥ ಪು ರಾಣವನ್ನು ಬೇರೆಯಾಗಿ ಗು ರು ತಿಸು ವು ದಕ್ಕೆ ಇದರಿಂದ ಅನು ಕ ೂಲ ವಾಯಿ ತು. ಈ ಗ್ರಂಥ ಗು ಣಭದ್ರಾ ಚಾರ್ಯ ರ ' ಉತ್ತ ರ ಪು ರಾಣ (ಕಿ. ಶ . ೮೯೦) ದ ' ನೇ ಮಿ ಸ್ವಾ ಮಿ ಚ ರಿತ ಮು ಂತಾದ

ಕ ಥಾಮಾ ಲ ಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ರ ಚಿತ ವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಪಂಪ ರನ್ನ ಮೊದಲಾದವರ ಕ ನ್ನಡ ಕಾವ್ಯ ಗಳನ್ನೂ ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣ ,ಭಾಗವ ತಗಳನ್ನೂ ಕಾಳಿದಾಸ ನ ಕಾವ್ಯ ಗಳನ್ನೂ ಅವನು ವ್ಯಾ ಸಂಗ ಮಾ ಡಿದ್ದ ನೆಂದು ತಿಳಿಯ ವ ಸಾಕ್ಷ ಗಳು ಇಲ್ಲಿ ವೆ. ಅಲಂಕಾರ ಜ್ಯೋತಿಷ ಗಜಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪರಿಚಯ ವೂ ಆತ ನಿಗಿದ್ದು ದ ಸ್ಪಷ್ಟ .

ನೇ ಮಿ ಚಂದ್ರನ ವ್ಯಾ ಸಂಗ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ನ್ನು ಈ ಕೆಲ ವು ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದ ಕೆಲ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಿಳಿಯ ಬಹು ದಾಗಿದೆ :

'ಬೈರ ವನ ಲಿಂಗದ ನೀರ ದರಂಬೊಲ್ (೪-೧೨೨) ' ಘಟೋತ್ಕಚನ ತಲೆ ಯ ಂತೆ ಮು ರಳ ಕಾಳಿ ಗಕ್ಕಾ ರ್ಪ (೫-೪೧ ವ.) ಕ ಂಡಲ ಕಟ್ಟ ವಂದು ಬಿಟ್ಟ ಪಂ ಕ್ತಿ ತ್ತಿ ದ ಸು ಗ್ರೀವನ ನತೆ (೫-೧೧೩)

ಹ ನು ಪ ನ ಪ ತಿಯ ದಾಂಟಿ (೬–೧೪ ವ.) ‘ಜ ಊಕಿಊರ ನತಿರೀಟ ದಿಮಸು ದರ ಸು ತನು ೦,

ಬೀ ಡಿ (೬–೧೯) ಶಿ ಊದ್ರು ಕಂಬೂಊಲ್ ಕ ದನದೊಳಿಟದಂ ಕ ಡು ೦(೬–೬೫)ಪ್ಸ್ನ ಗು ಪ್ತ ೦ ಲಿಗ ದ

ನಿತ್ತಿ ರೊಳಿಕ್ಕಿ ದ ರತಿ (೭–೫೦ ವ.) ಅಡ ರ್ದ ಕ ಪ ಂಡಲು ಜು ಪ ೦ ತು ಡ ಂಕಿ ಕ ಂಡಿಊ ಗೊ ಸ ಡಿ

ಕಾಗಿ ರು ಮೂಗ ೦ ಪಿಡಿದು ಅದಿಊ ೦ಕಿ ಮು ಅ ದ್ಪೊ ಲ್ (೭–೭೩) ಎಣ್ಬ ರೀ ಟಿ ದ ಕ ಟ್ಟೆ ರು ರತಿ

ಬಿ ಟ್ಟಿ ಸ ಬೆ ದು (೭–೯೧ವ.) ‘ಬ್ರಹ್ಮ ಸ ಡೂರಿಸಿದ ಕ ಟ್ಟೆ ರು ರತಿ (೭–೯೧ವ.) ದೀ ತಾಳ ನ ಪಿಣ ರ ೦ತಿ

ಬಿ ನ್ನ ಕ ರ್ಯ್ಯಂ ಬಿಡ ದಿ (೮–೪ವ.) ಶ ೦ಖು ಊ ನಸೀ ೦ ಕಾ ಪ ಸಿ ಸ ಪ ರ್ಪ್ಯೈ ರಿ (೮–೪೩) ಗ ರು ಡ್ಡ ದ್ವ ಜ ಸಿ ೦ಬ

ಗ ರು ಡ ನ ಬಾರಿಗಿ ಪ ದೃ ಶಿ ರು ನೀಊ ಪ ನಾಗ ಕು ಮಾರ ನ ರತಿ (೮–೬೪ ವ.)

ಅಪ ನಿರು ನಿತ್ತು ಪ ಂತಿರಾದಿವ ರಾಹ ೦ (೮–೯೬), ಪ ರ್ಕಟ ಕ ಟ ಊ ಮುತ್ತಿ ದ ಳ ರ್ಕ ರು

ನೀ ಳಾ ಟ ಳ ೦ಬ ಊ ಲ್ (೮–೧೧೪), ಅಬಿ ನ ಪ ನಾ ರ ಸಿಊ ಾಡ ೦ಬ ರು ಪ ಗು ರ್ಪ ಪ ದ್ಧ ತ ಮ ಪ ಾಗೆ (೮–

೧೧೬ ವ.)ಅಗ ಸ್ತ್ಯ ನ ಪಿ ಲ ಕ ಮಿ ಕ ಡು ೦ತಿ (೮–೧೧೬ ವ.)

ಇಲ್ಲಿ ಜ್ಯೆ ನ ಪ್ಯೆ ದಿಕ ತು ರಾಣ ಗ ಳ, ಶೂದ್ರ ಕ ದಂತಹ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಕ ಥಾಕಾವ್ಯದ, ‘ಪಂಚತಂತ್ರ ದ ೦ತಹ

ಪಾಣಿಕ ಥೆ ರು ‘ನಾಗಾನಂದ ದಂತಹ ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ದ, ದೀ ತಾಳ ಪ ಂಚ ವಿ ಶ ತಿ ಯ ೦ತಹ

ಅದ್ಭು ತಕ ಥಾವೃತ್ತ ದ, ರಾಮಾಯ ಣ,ಬಾರ ತಗ ಳ ೦ತಹ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಗ ಳ , ಜಾನ ಪದಶ್ರು ತಿಪು ರಂಪ ರೆ ಯ

ಕ ಥೆಗ ಳ ಅ ಕ ರಾ ಳ ಇಂಗಿತವಾಗು ತ್ತ ದನ್ನ ಗ ಪ ನಿಸ ಬ ಹು ದ.

ನೀ ಮಿ ಚಂದ್ರ ಕ ವಿ ಯ ಆಶ್ರ ಯ ದಾತೃ ಗ ಳ ಹಾಗ ೂ ಕಾಲ ದ ವಿಚಾರ ಪ ನ್ನ ಈಗ ಗ ಪ ನಿಸ ಬ ಹು ದು .

೧. ರಾ. ನ ರ ಸಿಂ ಹಾಚಾರ್ಯ ರು : ಸು ಮಾರು ೧೧೭೦ ನೀ ಮಿ ಚಂದ್ರ ನ ‘ಲೀಲಾ ವ ತಿ ಯ ಲ್ಲಿ ರು

೧೪–೧೩೫, ೧೪೯ ಈ ಪ ದ್ಯ ಗ ಳ ಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ದೀ ಪ ಚಂದಲ ದೀ ಮಿ ಯ ಪ ರು ಅಥ ವಾ

ಲಕ್ಷ್ಮೀ ದ ರ ಚಂದ್ರಿ ಕಾ ದೀ ಮಿ ಯ ಪ ರು ಎಂಬ ರಾಜ ದ ೦ಪ ತಿಗ ಳು ಉಕ್ತರ ಗಿದ್ದಾ ರೆ. ಈ ಲಕ್ಷ್ಮ ಣ ಅಥ ವಾ

ಲಕ್ಷ್ಮೀ ದ ರ ಎಂಬ ರ ಸ ನು ಕಾರ್ತ ಪೀರ್ಯ ನ ತ್ರಿ ಭು ಕ ನ್ಲ್ಲ , ಸೌಂದ ತ್ತಿ ಯ ರ್ಟ್ಟ ರಾಜ ನಾದ ೩ ನೀ ರು

ಕಾತ ಪೀರ್ಯ ನ ಮ ಗ. ಈ ಕಾರ್ತ ವೀರ್ಯ ಕ್ರಿ ಶ . ೧೧೪೩ ರಲ್ಲಿ ರು ೂ (ಫ್ಲೀಟ್) ಕ್ರಿ ಶ . ೧೧೬೫

ರ ಲ್ಲಿ ರು ೂ (ಎಕ್ಸ ಂಬಿ ಶಾಸ ನ) ಆಳು ತ್ತಿದ್ದ ರತಿ ತಿಳಿಯು ತ್ತ ದೆ. ಇಪ ನ ಮ ಗ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ದ ರ ನ ಆಳಿಕೆ

ಸು ಮಾರು ೧೧೭೦ರ ಲ್ಲಿ ಆರಂಭ ವಾಗ ಬ ಹು ದ. ೯ ಅಲ್ಲ ದೆ ನೀ ಮಿ ಚಂದ್ರ ನು ತನ್ನ ನೀ ಮಿ ನಾಥ

ಪು ರಾಣವನ್ನು ವಿ ರ ಬಲ್ಲಾಳ ನ ಪ್ರದಾನನಾದ ಸಚ್ಚಿವ ಪದ್ಮನಾಭನಿಗಾಗಿ ಬರಿದ ರತಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ವಿ ರ ಬಲ್ಲಾಳನು ಕ್ರಿ.ಶ ೧೧೭೩ ರಿಂದ ೧೨೨೦ ರ ವರಿಗೆ ಆಳಿದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಈ

ಕ ವಿಯು .೧೧೭೦ ರ ಲ್ಲಿ

ಇದ್ದಿರಬಹುದ ಈತ ಲೀಲಾವತಿಯನ್ನು ಬರಿದ ಪಿಲ್ ನೇಮಿನಾಥ ಪು ರಣವನ್ನು ಬರಿದಿರ ಬೇಕು.

೨. ಡಾ. ಎ. ವೆಂಕ ಟಸುಬ್ಬಯ್ಯನವರು : ಕ್ರಿ ಶ ೧೧೮೫-೯೫ ಕ ಣ್ಣಪಾರ್ಯನ್ಸು ತನಾದಲಕ್ಷ್ಮಣನು

(ಲಕ್ಷ್ಮೀದರನು) ಕ ರಹಾಟದ ಅದಿ ಪನದ ವಿಜಯ ಪಾರ್ಶ್ವನ ಕುಣಾಗ್ರಣಿಯೂ ಮಂತ್ರಿಯೂ

ಆಗಿದ್ದ ವನು. ನೇಮಿಚಂದ್ರನು ತ್ತನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು (ಲಕ್ಷ್ಮೀದರನು) ಸಿಹಾಸನಾರೂಢನಾಗಿ ರಾಜ್ಯಬಾರ

ವ ಹಾತ್ತಿದ್ದಥ ಒಬ್ಬ ರಾಜ. ಅಂದವಿಲ್ ಈ ಇಬ್ಬರೂ ಬೇರೆಬೇರೆ. ನೇಮಿಚಂದ್ರನು

'ನೇಮಿನಾಥಪುರಾಣದ ಆಶ್ವಾಸಾಂತ್ಯದ ಶ್ರೀಮತ್ಪ್ರತಾಪಚಕ್ರವರ್ತಿ ಶ್ರೀ ವಿರಬಲ್ಲಾಳದೇವ ನನ್ನು

ಸ್ತುತಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಈತ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂದಿಯೂ

ಮುಂದಿಯೋ 'ಲೀಲಾವತಿ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತ್ಯನಾರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಅಥವಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀದರ ರಾಜನು

ರಾಜ್ಯಬಾರ ವ ಹಾತ್ತಿದ್ದಿರಬೇಕು. ವಿರಬಲ್ಲಾಳನಿಗೆ ಸುಮಾರಾಗಿ ಸಮಕಾಲೀನನಾದ ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು

(ಲಕ್ಷ್ಮೀದರನು) ಯ ಾವಂದು ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಹಿಡಿಯ ಬೇಕಾಗಿದೆ. ಫ್ಲೀಟ್ ಮತ್ತು ಕಿಲ್

ಹಾರ್ನ್ ಮುಂತಾದ ಲೇಖನಾದಾರಗಳ ಮೇಲ್ ಸೌಂದತ್ತಿಯ ರಟ್ಟವಂಶದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣ (ಲಕ್ಷ್ಮೀದರ,

ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವ) ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಇಬ್ಬರು ಅರಸರಿದ್ದುದ ತಿಳಿದು ಬಂದಿದೆ.ಇವರಲ್ಲಿ ೧ ನೆಯ

ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವನು ಅದೇ ವಂಶದ ೩ನೆಯ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನ ಮಗನಾಗಿ ಅವನ ಅನಂತರ

ರಾಜ್ಯವಾಳಿದನೆಂದೂ ೨ನೆಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವನು ೧ನೆಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವನ ಮಗ ೪ನೆಯ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನ

ಮಗನಾಗಿ ಅವನ ಅನಂತರ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದನೆಂದೂ ಅವೇ ಲೇಖನಾದಾರಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಅವರಲ್ಲಿ ೩ ನೇಯ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯ ೧೧೪೩, ೧೧೬೫ ರ ಲ್ಲಿ

೪ ನೆಯ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು ೧೦ ೧೧೯೯, ೧೨೧೮ರಲ್ಲಿಯೂ ೨ನೇಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವನು

೧೨೨೮ರಲ್ಲಿಯೂ ಆಳುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳುವ ಶಾಸನಗಳು ದೊರೆತಿವೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳಿಂದ

ಈಯರಸರ ರಾಜ್ಯಾಭಾರದ ಕಾಲ ಎಷ್ಟೆಂದು ತಿಳಿಯದ. ೧ನೆಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವನ ಕಾಲದ

ಶಾಸನವಾವುದೂ ಒಂದೂ ಈ ವರೆಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ೩ನೆಯ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನು ೧೧೬೪ ರ ವರೆಗೂ ೧ನೆಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವನು ೧೧೯೦ರ ವರೆಗೂ ೪ನೆಯ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನು ೧೨೧೮ರ ವರೆಗೂ (ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಪುರಾಣದ ಒಂದು ಆಧಾರದಂತೆ ೧೨೨೨ ಅಥವಾ ೧೨೧೮ ರಲ್ಲಿ ಈತ ಆಳುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ) ಆಳುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಊಹಿಸಿದರೆ ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಗೆ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ವೀರಬಲ್ಲಾಳನು ೧೧೭೩ರಿಂದ ೧೨೨೦ ರ ವರೆಗೆ ಆಳುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ೧ನೆಯ, ೨ನೆಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವರಿಬ್ಬರೂ ಪ್ರಾಯಶಃ ಇದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾವೂ ಆಳುತ್ತಿದ್ದರೆಂದಾಯಿತು. ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ಆಳಿಕೆಯ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿಯ ೨ನೆಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವನ ರಾಣಿಯ ಹೆಸರು ನಮಗೆ ತಿಳಿಯದು; ಆದಿಯಲ್ಲಿಯ ೧ನೆಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವನಿಗಾದರೋ ಚಂದಲದೇವಿ ಅಥವಾ ಚಂದ್ರಿಕಾದೇವಿಯೆಂಬ ರಾಣಿಯಿದ್ದಳೆಂದು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ 'ಲೀಲಾವತಿ'ಯಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿತರಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರ-ಚಂದ್ರಿಕಾದೇವಿಯರು ರಟ್ಟ ಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರನಾದ ೧ನೆಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರ ಮತ್ತು ಅವನ ರಾಣಿ ಚಂದ್ರಿಕಾದೇವಿಯರೇ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಈ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಸು. ೧೧೬೪–೯೦ರಲ್ಲಿ ನೇಮಿಚಂದ್ರನು ತನ್ನ 'ಲೀಲಾವತಿ'ಯನ್ನು ಬರೆದನೆಂಬುದು ಇದರಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು 'ನೇಮಿನಾಥ ಪುರಾಣ'ದ ಆಶ್ವಾಸಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮತ್ಪ್ರತಾಪ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಶ್ರೀ ವೀರಬಲ್ಲಾಳದೇವ ಎಂದಿರುವುದರಿಂದ ಈ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನು ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿದ ನಂತರ, ಎಂದರೆ ೧೧೮೯ ನಂತರ (ಪ್ರಾಯಶಃ ೧೧೯೦ ರ ವೇಳೆ) ಆ ಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದನೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ ೧ನೆಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವನ ಆಳಿಕೆಯ ಅಂತ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ 'ಲೀಲಾವತಿ'ಯನ್ನೂ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನು ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿ ಆಳುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ 'ನೇಮಿನಾಥ ಪುರಾಣ'ವನ್ನೂ ಬರೆದಿರಬಹುದು. ಎಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೫–೧೧೯೫ ರಲ್ಲಿ ಈ ಕವಿ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದನೆಂದು ನಾವು ಹೇಳಬಹುದು.

೧೦. ೪ನೆಯ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನಿಗೆ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಸೋದರನಿದ್ದನೆಂದೂ ಆತನು ಯುವರಾಜಪದವಿಯಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನೊಡನೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದುದಾಗಿಯೂ ತಿಳಿಸುವ ಶಾಸನಗಳಿವೆ (**Epigraphia Indica**

13,p.25.33 ; Inadian Antiquary 19, p.248) ಈತನನ್ನ ಳಸಿರು ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜನನಿಂದು ಡಾ. ಅಯ್ಯನವರು ನಿರ್ದೇಸಿರುವ ಕರಣ ಸೌಂದತ್ತಿರು ರಟ್ಟವಾಳದಲ್ಲಿ ತಿಳಿದು ಬಂದಿರುವ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜನ ಬ್ಬನೀ – ಇಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವುದ ಪ್ರಮಾದವಿಂದೂ ಳಸಿರು ಕಾರ್ತವೀರ್ಯ ಎಂಬದೇ ಅಯ್ಯನವರುಆರು ಮಿದೂಸಹಜವಾಗಿ ಊಹಿಸಬಹುದ.

೧೧. ಡಾ. ಎ. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ. ' ಕೆಲವು ಕನ್ನಡ ಕವಿಳಜೀವನಕಾಲ ವಿಚಾರ (೧೯೨೭) ವು ೮೭–೯೧.

ಈ ಎರಡು ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ೧೨ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಮರ್ಶಿಸಬಹುದ. ೨ಸಿರು ಬಲ್ಲಾಳನ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೭೩ ರಿಂದ ೧೨೨೦ ಎಂದು ಖಚಿತವಾಗಿದ್ದು ಆ ಅವಧಿರುಲ್ಲಿ ಕವಿಯು ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ನೇಮಿನಾಥ ಪುರಾಣವು ರಚಿತವಾಗಿರುವುದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದ್ದರೂ ಸಯ್ಯುದ ಆಧಾರಗಳು ದೊರೆಯದಿ ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವ ೧ಸಿಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀದರನ ಕಾಲವನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ೧೧೭೦ ಎಂದಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಅದೇ ಕಾಲವನ್ನು ನೇಮಿಚಂದ್ರನಿಗೆ ಕವಿಚರಿತೆಕಾರರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ನಿರ್ಣಯ ಸ್ಥೂಲವಾದುದ್ದ ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಬಹುದ. ಡಾ. ಎ. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯನವರು ೧೧೬೫ ರ ೩ ಸಿರು ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನ ಶಾಸನವೂ ೧೧೯೯ರ ಳಸಿರು ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನ ಶಾಸನವೂ ದೊರೆತಿದೆಯೆಂಬುದರಿಂದ ೩ಸಿರು ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನ ಮಗ ೧ಸಿಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವನ ಕಾಲ ೧೧೬೫–೯೦ ಎಂದು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿ ಲೀಲಾವತಿಯ ಹೇಳಿಕೆಗೆ ಸರಿಹೊಂದುವಂತೆ (೧೪–೧೩೫, ೧೪೯) ಚಂದಲದೇವಿ ಅಥವಾ ಚಂದ್ರಿಕಾದೇವಿಯೆಂಬ ಪತ್ನಿ ಈ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವನೀಗ ಇದ್ದುದಾಗಿ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಿರುವುದರಿಂದ ನೇಮಿಚಂದ್ರೋಕ್ತನಾದವನು ಈತನೇ ಎಂದು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಈ ಅವಧಿರುಲ್ಲಿ 'ಲೀಲಾವತಿಯನ್ನು ಬರೆದದ್ದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಕಾಲೀನನಾದ ೨ಸಿರು ಬಲ್ಲಾಳನು ೧೧೭೩ ರಿಂದ ೧೨೨೦ ರ ವರೆಗೆ ಆಳುತ್ತಿದ್ದದ ಖಚಿತವಾದರೂ 'ನೇಮಿನಾಥ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿಆತನಿಗೆ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಆತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಬಿರುದಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಎಂದರೆ ೧೧೯೯ರ ನಂತರ, ಆ ಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದಿರಬೇಕೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ೧ ಸಿರು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವನ ಆಳಿಕೆರು ಅಂತ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ 'ಲೀಲಾವತಿಯೂ ೨ಸಿಯ ಬಲ್ಲಾಳನು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿ

ಆಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನೇಮಿನಾಥ ಪುರಾಣವು ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅವರ ಗ್ರಹಿಕೆ ಸಾಧಾರವಾಗಿದೆ :ಹೆಚ್ಚು ಮರಗಳಬಿಂಬದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

೧ಸಿರಿಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವನ (ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಅಥವಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರನು) ಕಾಲದ ಶಾಸನವೊಂದು ಸಂಪಗಾವ್‌ದ ಬಳಿಯ ಹಣ್ಣಿಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿದೆ.೧೩ ಇಲ್ಲಿ ಈತನಿಗೆ ಹೇಳಿರುವ ೧೨೦೯ ಮತ್ತು ೧೫೩೭ ಈ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳೂ ಆತ್ಮತೃಪ್ತಿಕರವಾದ ದೋಷಯುಕ್ತವಾದೂ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಕಂಡುಕೊಂಡಿರುವ ಕಾರಣಗಳ ಈತನ ಕಾಲ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಆ ಶಾಸನ ಸಾಧನವಾಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಈ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವನ ತಂದೆ ಇಸಿರಿಯ ಕರ್ತವೀರ್ಯನು ೧೧೮೮ರ ವರೆಗೆ ಆಳುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಮಗ ಇಸಿರಿಯ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನು ೧೧೯೯

ದ ಆಳಲಾರಂಭಿಸಿದಂತಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಗುರುತಿಸಿ ಈತನ ಕಾಲವನ್ನು ಈ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ನಡುವೆಯೆಂದು ಚರಿತ್ರಕಾರರು ಅನುಮಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ೧೫ ೧೧೬೫ರ ಎಕ್ಸಂಬಿಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಇಸಿರಿಯ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನ

೧೨. 'ಲೀಲಾವತಿ ಪ್ರಬಂಧದ ಈಚಿನ ಪರಿಷ್ಕರಣದಲ್ಲಿ (೧೯೭೭, ಮೈಸೂರು) ಅದರ ಸಂಪಾದಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಪ್ರೊ. ದೇ. ಜವರೇಗೌಡ ಅವರು ' ಕವಿ-ಕಾವ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆ'ಯೆಂಬ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಹಾಗೂ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಉಪೋದ್ಘಾತದ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ, ನೇಮಿಚಂದ್ರನ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ 'ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದ ಕರ್ತೃನಾಗವರ್ಮನಿಗೂ ನೇಮಿಚಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿರುವ ಜನ್ನಕವಿಗೂ ನಡುವೆ ಎಂದರೆ ೧೧೪೫ ರಿಂದ ೧೨೦೯ ರ ವರೆಗಿನ ನಡುವಣ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನೇಮಿಚಂದ್ರನು ಜೀವಿಸಿದ್ದರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ

೧೩. ಖಿಆ . ಈಜಾಞಾಟಿ : **Jainism in South Inadia, p.118 K.G. Kundangar : Inscriptions In Northern Karnataka and Kolhapur State, No. 22 pp. 99-104 ;** .ಅಲ್ಲದೆ ಇದೇ ಗ್ರಂಥದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಉಪೋದ್ಘಾತದ ಪು - ೫೫ ನೋಡಿ.

14-15. Dinkar Desai : The Mahamadalesvaras under the chalukyas of Kalyani, p.179.

ನಾಪ್ರೊ ಲ್ಲೇಖಿದೆ ಅದಕ್ಕಿ ಈಜಿರಿಯ ದಿಂದು ತಕ್ಕಪಟ್ಟಿಗೆ ದೃಢವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದಾದ ಕಿಱ್ಣೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನನ್ನು ಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರ ಎಂದೇ ಅಲ್ಲದೆ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆ ೧೧೮೭ರ ತೇರಳದಾಳದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನ ಹೆಸರು ಕಾಣದಿದ್ದರೂ ಅದು ಪಶ್ಚಿಮ ಚಾಳುಕ್ಯರ ದಿಸೆಯಿಂದಾದ ಒಂದು ಅಪಜಯವನ್ನೂ ಆಸಿರು ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಪರಮನಾದಿಕಾರದ ಮನ್ನಣೆಯನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ೧೧೮೮, ಇಸೀರು ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನ ಆಳಿಕೆಯ ಕೊನೆಗಾಲವೆಂದು ಗಣಿಸಿದೆ. ಇನ್ನು ಈ ಕಡೆ ೧ನೆಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವನ ಮಗ ೪ ನೆಯ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನು ವೇಣುಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ ತಿಳಿಸುವ ೧೨೦೪ರ ಎರಡು ಬೆಳಗಾವಿನ ಶಾಸನಗಳು ದೊರೆತಿರುವುದರಿಂದ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಈತನು ಸು. ೧೧೯೯ ರಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾದಂತೆ ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕ್ರಿಶ. ೧೧೮೮ ರಿಂದ ೧೧೯೯ರ ನಡುಗಾಲವನ್ನು ೧ನೆಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವನಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲೇ 'ಲೀಲಾವತಿ'ಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಾಲವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಆಧಾರಗಳು ಬೇಕಾಗಿವೆ. ಹೊಯ್ಸಳ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ೨ನೆಯ ಬಲ್ಲಾಳನ ಕಾಲ ೧೧೭೩ ರಿಂದ ೧೨೨೦ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿದೆ. ೧೬ ಈತನಿಗೆ ೧೧೭೩ ರ ಜುಲೈ ೨೧ ರಂದು ದೋರ

ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟವಾಯಿತೆಂದೂ ಈತನು ೧೨೨೦ರಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡನೆಂದೂ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಈತನು ಚಾಳುಕ್ಯರ ಬ್ರಹ್ಮಸಿಂಬ ಸೇನಾಪತಿಯನ್ನು ಸು. ೧೧೯೮ ರಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿ ಸ್ವತಂತ್ರನಾದರೂ ೧೧೯೧–೯೨ ರಲ್ಲಿ ಸೊರಟೂರು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ (ಯಾದವ ಭಿಲ್ಲಮನ ಸೇನಾಪತಿ ಜೈತ್ರಸಿಂಹ ಸೋಲಿಸಿ ಬಲ್ಲಾಳನ ಕಾಳಗವು ಸ್ವಲ್ಪ ಮೊದಲು ಎಂದರೆ ೧೧೮೯–೯೦ ರಲ್ಲಿಯೇ ತೊಡಗಿತು.) ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಯಾದವರನ್ನು ಗೆದ್ದ ಮೇಲೆಯೇ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಬಿರುದಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ೧೧೯೦ ರಲ್ಲಿ ಆತನು ಮೊದಲು ನಿಶ್ಶಂಕ ಪ್ರತಾಪಚಕ್ರವರ್ತಿ ಎಂದು ಬಿರುದನ್ನು ವಹಿಸಿದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ೧೧೯೦ ಮೇಲೆ ನೇಮಿನಾಥ ಪುರಾಣವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದು ಎಂಬುದು ಸಯುಕ್ತಿಕವಾಗಿದೆ.

ಜನ್ನನ 'ಅನಂತನಾಥ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ (೧೨೩೦)

ಎನ ಗನ ಕ ಉ ಏ ಕ್ಕಿ ಗು ಣ ಷ ಏ ರ್ಣನ ಜಾಣ್ಣ ಡಿ ಪಂ ಪಮಿಂತ್ತು ತ್ತಿ

ಸ್ನ ನ ಬಗೆ ನಾಗ ಏ ರ್ಏ ನ ಜಹ ಂ ಜ್ಞತಿ ರ ಸ್ನ ನ ಕಾಂತಿ ನಾಗ ಚಂ

ದ್ರ ನ ರ ಸ. ಬಾ ಏ ಏ ಗ್ಗಳ ನ ಏ ಕ್ರತಿ ಸೀ ಏ ರು ದೀಸಿ ಫು ಷ್ಟಬಾ

ಣ ನ ಪ್ಯಾದು ಬ್ರು ದು ಮೀ ಕಮಿ ಳಲ್ತೆ ಜಿನೇಂದ್ರ ತ್ತು ರಾಣ ಕ ರ್ತೃಗ ಳ್ ॥

ಎಂದು ಒಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ (೧–೩೫) ನೇ ಮಿ ಚಂದ್ರ ನನ್ನ ಜಿನೇಂದ್ರ ತ್ತು ರಾಣಕ ರ್ತೃಗ ಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ನ ನ್ನಾ ಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾ ನೆ. ಇಲ್ಲಿ ತ್ತು ರಾಣಕ ರ್ತೃಗ ಳ ಪರಿಪಾಯ ನ್ನ ಕ ವಿ ಳ ಕಾ ಾನು ಕ್ರ ಏ ಏ ನ್ನ ಅನು ಸರಿ ಕೊಟ್ಟಿ ರು ತ್ತು ದು ಗ ಏ ನಿ ಸು ತ್ತಕ್ಕದ್ದಾ ಗಿದೆ. ಇದ ನ್ನೊಪ್ಪಿ ದ ರೆ ನೇಮಿ ಚಂದ್ರ ನು ಅಗ್ಗ ಳ ನಿ ದ ಈಚಿಗೆ (೧೧೮೯) ಎಂದು ಸಿದ್ಧ ಏಾ ಗು ತ್ತ ದೆ ಚಂದ್ರ ಪ್ರ.ಬ

೧೬. **William Coeltho : The Hoysala Vamsa, P.333** ಹ ಾಗೆಯೇ ಇದೇ ಗ್ರಂಥ ದಲ್ಲಿ ಣ.೧೩೫, ೧೫೪– ೧೬೦ ಇವ ನ್ನೂ ನೋಡಿ

ತ್ತು ರಾಣದ ಲ್ಲಿ ಬರು ಏ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿದ್ಯಾ ವಿನೋದ ಸುಲಲಿತ ಕ ವಿತಾ ನ ರ್ತ ಕೀ ನೃತ್ಯ ರಂಗ ಮುಂತಾದ ಬಿರು ದ ಗಳು ಸ್ವ ಲ್ಪ ವ್ಯ ತ್ಯಾಸ ಹ ೊಂದಿ ವಿ ದ್ಯಾ ವಿ ನೋದ 'ಸ ರ ಸ್ವ ತೀ ಲ ಸ ತ ಕ ನೃ ತ್ಯ ರಂಗ ಎಂದು 'ಲೀಲಾ ಾವ ತಿ ಯ ಲ್ಲಿ ರು ೂ ಕ ಯ ಬ ರು ತ್ತು ಲ್ಲ ದೆ (೭–೧೧೮, ೧–೧೧೦) ಇಬ್ಬ ರ ತ್ತು ರಾಣಗ ಳಲ್ಲಿ ರು ೂ ಅಂ ಕಿತ ಗ ದ್ಯದಲ್ಲಿ 'ನಿದಾನ ದೀ ಪ ಏ ತ್ತಿ' ಎಂ ಬ ಮ ಾತು ಬ ರು ತ್ತು ದ ಕ ಉ ಗ ಏ ನಾರ್ಹ ಏಾಗಿದೆ. 'ಪಾರ್ಶ್ವ ನಾಥ ತ್ತು ರಾಣ ದ ಲ್ಲಿ (೧೨೨೨) ಪಾರ್ಶ್ವ ಪಂಡಿತ ನು ನೇ ಮಿ ಚಂದ್ರ ನ ಲ ೀಲ ಾವ ತಿ ಯ ನ್ನ ಶ್ಲಾ ಘಿಸಿದ್ದಾ ನೆ (೧–೬೭) ; ತಾ ನೇ ರ ಚಿಸಿರು ಏ ಕಲ್ಹೊಳೆ ಶಾಸ ನ ದಲ್ಲಿ (೧೨೦೪) ೧ ನೆಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀದ ರ ನಿ ರ ೂಪ ಕ ಯ ರ್ದ ದೀ ಏ ನಿ ದಿದ್ದಾ ನೆ. ಈ ಮ ಾತು ಲೀಲಾ ಾವ ತಿ ಯ ಲ್ಲಿ ಬ ರು ತ್ತು ದ ನ ರಿ ನೇ ಮಿ ನಾಥ ತ್ತು ರಾಣದ ಲ್ಲಿ ಏ ಸು ದೇ ಏ ಗ ೂ ಅನ್ವಯಿ ಸಿದೆ (೬– ೩೭) ಜನ ನ ಪ್ನತಿಗೆ ಗುರು ಏಾದ ಬಾಳ ಚಂದ್ರ ನ ರ ಚಿಸಿರು ಏ ಎರ ಡು ಬೆಳಗ ಾವಿ ನ ಶಾಸ ನಗ ಳಲ್ಲಿ (೧೨೦೪) ಕ ವಿ ತ ನ್ನ ನ್ನ ಚ ತು ರ್ಭಾಷಾ ಕ ವಿ ಚ ಕ್ರ ವರ್ತಿ ಯೆಂದು ಕ ವಿ ಂದ ರ್ಪ ನೆಂದು ಕ ರೆದು ಕೊಂಡಿದ್ದಾ ನೆ

ಈ ಸ ಂಗ ತಿ ಗ ಳನ್ನ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ ರೆ ನೇ ಮಿ ಚ ಂದ್ರ ನು ೧ನೆಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀದು ನ ಆಸ್ಥಾನದ ಲ್ಲಿ ೧೧೮೮ ರಿಂದ

೧೧೯೨ ಅವ ದಿಯೊಳ ಗಿ 'ಲೀಲಾವತಿಯ ನ್ನೂ ೧೧೯೨ ರಿಂದ ೧೨೦೦ರ ಅವ್ಧಿಯೊಳ ಗಿ ವೀರ ಬಲ್ಲಾಳನ ಮಹಾಪ್ರಧಾನನಾದ ಸಜ್ಜಿ ವಳ್ಳ ಪದ್ಮನಾಭನ ಆಶ್ರಯದಂತೆ 'ನೇಮಿನಾಥ ಪುರಾಣ ವನ್ನೂ ಬರೆದಿರುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ರಟ್ಟರಾಜ ೧ನೆಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀದರನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ರಾಜಾಶ್ರಯದಲ್ಲಿ 'ಲೀಲಾವತಿಯನ್ನು ಬರೆದ ನೇಮಿಚಂದ್ರನು 'ನೇಮಿನಾಥ ಪುರಾಣವನ್ನು ಹೊಯ್ಸಳ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಪ್ರಧಾನನೊಬ್ಬನ ಅಥವಾ ಸಜ್ಜಿವಳ್ಳನೊಬ್ಬನ ಪ್ರೇರಣೆಯಂತೆ ಬರೆಯುವ ಸಂದರ್ಭವೇಕೆ ಬಂತು ? ಒಂದು ಆಶ್ರಯವನ್ನು ತೊರೆದು ಇನ್ನೊಂದು ಆಶ್ರಯದ ನೆರಳಿಗೆ ಸೇರುವಂತೆ ಸಂಧರ್ಭವೇನಾದರೂ ಘಟಿಸಿತೇ ? ಈ ಸಜ್ಜಿ ವಳ್ಳ ಪದ್ಮನಾಭನು ಯಾರು ? ಇವು ವಿಚಾರಣೀಯವಾದ ವಿಷಯಗಳು.

೧೨ ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕಡೆಯ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನು ಒಂದು ಕಡೆ ಪಶ್ಚಿಮ ಚಾಳುಕ್ಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ನಾಲ್ವಡಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನ, ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಹೋರಾಟದ ಯಾದವರಾಜ ಬಿಲ್ಲಮನ ಪ್ರತಾಪವನ್ನಡಗಿಸಿ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಹೋರಾಟವು ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದರನ ತನ್ನ ವಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ಹೊಸ ರಾಜಧಾನಿ ಬೆಳಗಾಮದಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಳ್ಳಲು ಅಡ್ಡಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಆತನ ಸ್ಥೈರ್ಯವೂ ಪ್ರಬಲವಾಗಿತ್ತು. ಯಾದವರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪರಾಜಯವು ಘಟಿಸುವತನಕ ಎಂದರೆ ೧೧೯೨ ರವರೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದರನ ಆಶ್ರಯ ನೇಮಿಚಂದ್ರನಿಗೆ ಅನುಕೂಲಕರವಾಗಿದ್ದು ಆತನು ಈ ಅವಧಿಯೊಳಗೆ 'ಲೀಲಾವತಿ'ಯನ್ನು ಆ ದೊರೆಯ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ರಚಿಸಿಮಾಡಿದನು. ಅವನು ಅದೇ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸ್ವತಃ ಜೈನಪತಿಯರೂ ಜಿನಬಸದಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದವರೂ ಅವುಗಳಿಗೆ ದಾನದತ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟವರೂ ಜೈನಕವಿನಾಶ್ರಯರೂ ಆಗಿದ್ದ ರಟ್ಟರಾಜರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಿಂದ 'ನೇಮಿನಾಥ ಪುರಾಣವನ್ನು ರಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕೂಡ ವಾತಾವರಣ ಅನುಕೂಲವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಹಾಗೇಕೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ ? ೨ನೆಯ ಬಲ್ಲಾಳನು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಮೇಲೆ ಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರರಾದ ರಟ್ಟರ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ದೊರೆಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರಿ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ಪ್ರಧಾನ ಸಜ್ಜಿವಳ್ಳ ಪದ್ಮನಾಭನ ಪ್ರೇರಣೆಯಂತೆ 'ನೇಮಿನಾಥ ಪುರಾಣವನ್ನು ರಚಿಸಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ರಾಜಾಶ್ರಯವನ್ನು

ತೊರೆದು ಬಂದು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಯೊಬ್ಬನ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಕೃತಿರಚನೆ ಮಾಡಿದನೆಂದರೆ ನಂಬುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ಆಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸೇರಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕವಿಯಾಗಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಿಂದ ಮನ್ನಣೆಪಡೆದಂತೆ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಯದು. ಅತಿರು ಸಂಪದ್ಧಬ್ಯದಾಯಗಳಿಂದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿ ಮೆರೆದ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ಹಲವು ಸಚಿವರ, ಪಸಾಯ್ತರ ಹೆಸರುಗಳು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ನಮಗೆ ತಿಳಿದುಬಂದಿದ್ದರೂ ಸಚಿವನೂ ಪ್ರಧಾನನೂ ಮಹಾಪ್ರಧಾನನೂ ಸೋಮಚಂದ್ರನಿಂದ ಪರಿಕೀರ್ತಿತನಾಗಿರುವ ಸಜ್ಜಿವಳ್ಳ ಪದ್ಮನಾಭನ ಹೆಸರು ನಮಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ.೧೭

ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ಕೈಗಳಿಗೆ ರಾಜಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಬನವಾಸಿಯಲ್ಲಿ ೧೧೯೪ರಿಂದ ಪ್ರಾಯಶಃ ೨೧೦೪ರ ವರೆಗೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಪದ್ಮದೇವನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಹೆಸರಿನ ಶಾಸನವೊಂದರಿಂದ ತಿಳಿದು ಬಂದಿದೆ **(Epigraphia Karnatica VII, SK. 138)** ಶಾಸನದ ಕಾಲ ೧೧೯೪. ಈ ಪದ್ಮದೇವ ಚಾವಣದಂಡಾಧಿಪತಿ–ಚಂದಲದೇವಿಯರ ಮಗ. ಈತನ ಗುಣಗಣನೆಗೆ ಸಮರ್ಥನಾದ ಕವಿಯಾವ ? ಈತನ ಶೌರ್ಯ ದಾನಗುಣಗಳು ಸಿಂಹವನ್ನೂ ಕರ್ಣನನ್ನೂ ಮೀರಿಸುವಂತಿದ್ದವು. ಈತ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ರಾಯದಂಡನಾಥ, ಗಂಡಭೇರುಂಡ ಲಾಂಛನ, ದ್ವಾಸಪ್ತತಿ ನಿಯೋಗನಿಪುಣ ಶೂರಾಗ್ರಣಿ ಎಂದು ಗಾಯಕರಿಂದ ಪರಿಕೀರ್ತಿತನಾದವನು , ಬನವಾಸಿ ೧೨೦೦ವನ್ನು ವೀರಬಲ್ಲಾಳನಿಂದ ಪಡೆದು ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಬಲಿಪುರದಲ್ಲಿ ರಾಣಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದನು – ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಈತನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಈತನೇ ಸಜ್ಜಿವಳ್ಳ ಪದ್ಮನಾಭನೇ ಹೇಗೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ಕಷ್ಟ.